

Oponentský posudek na diplomovou práci

Název diplomové práce: **Je právo na život skutečně právem nebo povinností žít?**

Autor diplomové práce: **Jaroslav Rychtera**

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Jiří Hřebejk**

Autor oponentského posudku: **JUDr. Miluše Kindlová, M. Jur., Ph.D.**

Struktura a obsah diplomové práce:

Podle názvu diplomové práce by mělo být hlavní výzkumnou otázkou problém uchopení práva na život z hlediska toho, zda se jedná spíše o právo, či spíše o povinnost. Podle úvodu práce je hlavním motivem takového výběru podpora legalizace tzv. ukončení života na žádost. Autor se domnívá, že hlavním z argumentů proti legalizaci je právě argument právem na život, a tento argument nepovažuje za „korektní a relevantní“ (str. 5).

Nicméně oproti názvu práce je hlavním obsahem práce nikoli otázka argumentů pro a proti legalizaci tzv. ukončení života na žádost, ale rozebrání práva na život z mnoha jeho aspektů a dále souvislostí v různých právních oblastech. Samotnou otázku „právo, či povinnost“ řeší až v závěrečných částech práce. Tématem ukončení života na žádost, které však práce uspokojivě nedefinuje, se autor zabývá jen v několika málo pasážích (viz níže).

Vytyčená struktura diplomové práce (str. 1, 2) dává tušit, že se autor rozhodl téma zpracovat skutečně od základu a velkoryse. Nejprve se v první části pokouší o vymezení základních pojmů – lidského života, pojmu práva a povinnosti a pojmu práva na život. Autor dále rozlišuje tzv. vnitřní prvek práva na život („biologickou stránku lidského života a možnosti jejího ovlivnění“ (str. 13) a tzv. zevní prvek práva na život („samotná právní podstata polohy a existence života ... především legislativní prostředí, str. 13). Těmto prvkům věnuje druhou a třetí část práce, s tím, že v druhé části řeší otázky historického vývoje z hlediska biologie, medicíny a práva a dále soudobé medicínské, morální a etické aspekty, ve třetí části pak ze široka rozebírá aspekty (nejen) práva na život v hlavních lidskoprávních mezinárodních dokumentech, právu vnitrostátním, v teorii práva a pak (vnitrostátně) v legislativě. Problematice ukončení lidského života je věnována část čtvrtá. Část pátá s názvem Judikatura se omezuje na konstatování, že se Ústavní soud ČR dosud otázkou práva na život nezabýval a že se autor domnívá, že důvodem je „hmotněprávní i procesněprávní rozporuplnost“ ustanovení o právu na život. Část šestá, nazvaná Právo na život a praxe, se pak zabývá různými aspekty, které autor považuje za relevantní z hlediska jeho pochybností o právu na život.

Z mého pohledu není formát diplomové práce adekvátní takto široce koncipovanému rozboru práva na život. Jednotlivé části spolu příliš nekomunikují, nenavazují na sebe. Není jasná celková koncepce, která by diplomovou práci řídila. K samotné otázce, zda je právo na život

namíste brát jako právo, nebo spíše jako povinnost (a pohříchu ani není jasně vymezeno, zda autor mluví o povinnosti právní, či morální) se dostává až na straně 60 textu diplomové práce.

Hodnocení formálních kritérií zpracování diplomové práce:

Hodnocení formálních kritérií není jednoduché. Na jednu stranu má autor pěkný, široký slovník a je zřejmé, že se orientuje i v oblasti lékařství a adekvátně propojuje obě oblasti, na straně druhé je v práci řada gramatických a stylistických chyb, překlepů, vynechaných slov ve větách, apod.

Dále, vzhledem k tomu, jak velkoryse autor přistupuje k záběru práce a odkazuje mimo jiné na teze teologické, medicínské, mezinárodně i vnitrostátně právní a politologické, slušelo by práci mnohem více odkazů na relevantní literaturu. V situaci, kdy autor sám stylisticky velmi kontroverzně (až zesměšňujícím způsobem) dovozuje motivace autorů ustanovení o právu na život např. u Všeobecné deklarace lidských práv (str. 30, 46), je absence odkazů na literaturu, která se zabývá vznikem těchto dokumentů, chybou. Autor pracuje velmi omezeně i s komentářovou literaturou, a to i vnitrostátní, ačkoliv by zrovna její rozbor mohl diplomovou práci velmi funkčně obohatit a navíc otevřít náhled i do zahraniční, resp. mezinárodněprávní judikatury, která je vzhledem k právu na život neskutečně široká, a to i jen z pohledu právě tzv. ukončení života na žádost.

Naopak v tomto srovnání působí nemístně odkazy na novinové zdroje, zdroje z televizní večerníčkovské tvorby, citáty z Járy Cimrmana, apod. (např. str. 51, 69), které samozřejmě mohou osvěžit i odborný text, ale při absenci odkazů na literaturu zásadní pro právní obsah diplomové práce je celkové vyznění nevyvážené.

Hodnocení obsahu diplomové práce:

Diplomová práce obsahuje řadu zajímavých úvah a je nutné ocenit, že se autor nebojí vyjádřit vlastní názor (v tomto ohledu mě nejvíce zaujal samotný úvod práce). Aby však měl tento názor patřičný dopad, bylo by nutné jej opřít o zásadnější argumenty a konfrontovat ho s již existujícími (zejména v akademické, komentářové a judikатурní literatuře). To v práci téměř nenajdeme. Když autor nepopisuje určitý právní dokument nebo např. historii lékařství a když se vyslovuje normativně, tak se jedná v podstatě pouze o monolog vlastních postojů, často navíc pouze velmi obecně formulovaných bez adekvátních odkazů podporujících autorovy teze (příkladem je část šestá Právo na život a praxe).

Na řadě míst autor přespříliš popisně rozebírá látku, která není z hlediska tématu práce nosná, jako např. historii ochrany základních práv v EU, str. 35).

Dále mi chybí používání relevantní ústavněprávní terminologie tam, kde je její použití vhodné, např. koncept negativních a pozitivních povinností veřejné moci v rámci ochrany práva jednotlivce na život (zde: negativní povinnost zejména v povinnosti státu nezasahovat do práva na život vyjma případů v Listině připuštěných; pozitivní povinnost v přijetí příslušné

právní úpravy k ochraně života jednotlivce, k zajištění institucí k ochraně života, k vyšetřování násilných trestných činů, apod.).

Podle mého názoru autor dále chybně pracuje s konceptem diskriminace: dovozuje, že stát jedná diskriminačně z hlediska práva na život mezi jednotlivcem obecně a mezi pachatelem vraždy, neboť toho neodsoudí (nemůže odsoudit) k trestu smrti (a chrání tak jeho právo na život), ačkoliv jednotlivce-oběť ochránit před smrtí nedokázal. K diskriminaci nemůže v tomto případě docházet, protože jednotlivce-oběť a jednotlivce-pachatel(odsouzený) se nenacházejí ve srovnatelném postavení (srovnej např. komentář k čl. 3 u Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil I. a kol., *Listina základních práv a svobod, Komentář*, Wolters Kluwer, 2012).

Stejně problematicky vnímám například závěr, že stát nesankcionováním sebevraha „v podstatě rezignuje na zachování života, tedy vlastně na výkon práva na život sebevraždícího se, o to více však sankcionuje někoho jiného za svoji neschopnost přesvědčit o výhodách žití“ (z textu je zřejmé, že autor má na mysli toho, kdo je trestně postižitelný za účast na sebevraždě jiného)(str. 67). Domnívám se, že stát zde zcela určitě nerezignuje na výkon práva na život, naopak právě proto, že se jedná o právo a nikoli o povinnost, tak respektuje autonomii jednotlivce svůj život ukončit. Naopak stát (zákonodárce) učinil hodnotové rozhodnutí o tom, že účast na sebevraždě jiného již sankcionovat bude.

Celkový závěr:

Diplomová práce přistoupila k tématu práva na život z velice širokého úhlu, a to bohužel na úkor jednotící koncepce. Název práce neodpovídá zcela obsahu práce. Je to škoda, protože je zřejmé, že autor disponuje širokým rozhledem, který šlo uplatnit koncentrovaněji a efektivněji.

Při ústní obhajobě bych doporučovala vyjasnit, za jakých okolností je autor zastáncem tzv. ukončení života na žádost, což je téma, které není v práci podrobněji rozebráno. Dále bych se ráda dozvěděla více o jeho tezi o postupné proměně práva na život v povinnost žít a opět v právo na život ke konci života (str. 62). Mluví zde o právní povinnosti? Jak tato teze ovlivňuje jeho podporu tzv. ukončení života na žádost, resp. je tam nějaký vztah závislosti? Dále, je podle autora konsistentní na jednu stranu podporovat tzv. ukončení života na žádost jako projev respektu vůči autonomii jednotlivce a na stranu druhou připustit jako legitimní regulaci přípustné lidské reprodukce, jak to, zdá se, činí (str. 71, 72)?